

NTFR 2022/83 - OESO publiceert modelregels 15%-minimumniveau winstbelastingheffing (Pijler 2)

NTFR 2022/83

Gegevens

Publicatie

NTFR 2022/83

Auteur

prof. mr. dr. M.F. de Wilde

Jaargang

2022

Relevante informatie

[Wet VPB 1969](#), [ESO Nieuwsbericht 20 december 2021](#), [Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – Global Anti-Base Erosion Model Rules \(Pillar Two\)](#), [The Pillar Two Rules in a Nutshell](#), [FAQs](#)

Samenvatting

Op 20 december 2021 publiceerde de OESO de langverwachte modelregels inzake het te bewerkstelligen mondiale 15%-minimumwinstbelastingheffingniveau voor grote multinationals (Pijler 2). De modelregels werden aangekondigd bij de actualisatie op 8 oktober 2021 van het op 1 juli 2021 binnen het OECD/G20 Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting (IF) bereikte politieke akkoord over een herziening van het internationale winstbelastingstelsel. Een nader toelichtend commentaar (explanatory Commentary) en een gedetailleerd implementatieraamwerk (Implementation Framework) worden begin 2022 en later in 2022 verwacht. Een consultatieronde over het implementatieraamwerk staat gepland voor februari 2022. De modelregels (Model Pillar Two Rules, Anti Global Base Erosion Rules, GLoBE Rules) reiken aangesloten landen sjabloonwetgeving aan en richten zich op de zogenoemde income inclusion rule (IIR) en undertaxed payments rule (UTPR). Nadere modelbepalingen en het multilateraal instrument inzake de zogenoemde subject to tax rule (STTR) moeten eveneens in 2022 volgen. Een consultatieronde daarover staat gepland voor maart 2022. Het implementatietijdplan is onverminderd ambitieus en mikt op inwerkingtreding van de IIR in 2023 en de UTPR in 2024. Ter implementatie van Pijler 2 in de Europese Unie publiceerde de Europese Commissie op 22 december 2021 een richtlijnvoorstel. Nederland steunt een voortvarende implementatie. De staatssecretaris van Financiën stuurde de Tweede Kamer op 14 juni 2021, 5 juli 2021 en 15 oktober 2021 Kamerbrieven over het nieuwe mondiale winstbelastingraamwerk dat werd ontwikkeld en de kabinetspositie in dit verband. Per jaareinde 2021 hebben zich 137 van de 141 bij het IF aangesloten landen inclusief Nederland aan het akkoord politiek gecommitteerd. Kenia, Nigeria en Sri Lanka zijn nog altijd niet bij het akkoord aangesloten, Pakistan is in de tussentijd afgehaakt. NTFR berichtte eerder over de ontwikkelingen in

[NTFR 2020/548](#), [NTFR 2020/615](#), [NTFR 2021/397](#), [NTFR 2021/1425](#), [NTFR 2021/1483](#), [NTFR 2021/1484](#), [NTFR 2021/1692](#), [NTFR 2021/1744](#), [NTFR 2021/2195](#) en [NTFR 2021/3793](#).

Commentaar

Fair share ...

Het is interessant om te zien hoe men blijft zoeken naar de onderliggende doelstellingen van het project en daarmee naar de rechtvaardiging voor de voorgenomen maatregelen. In [NTFR 2021/3793](#) schreef ik met een verwijzing naar het persbericht van de OESO bij de 8-oktoberactualisatie van het akkoord van 1 juli 2021 dat het volgens mij gaat om het aanpakken van belastingconcurrentie. Hoewel ik dit nog altijd denk, lees ik daarover bij de presentatie van de modelregels niet meer zo veel terug. Voordat ik hierna op hoofdlijnen de systematiek van de modelregels naar hun huidige stand en enige wijzigingen ten opzichte van de 8-oktoberactualisatie en de blauwdruk uit oktober 2020 wat nader bespreek, daarom eerst het volgende.

In het persbericht van de OESO van 20 december 2021 wordt Pascal Saint-Amans geciteerd, de directeur van het OECD Centre for Tax Policy and Administration: 'The fact that Inclusive Framework members have managed to reach a consensus on this detailed and comprehensive set of technical rules demonstrates their commitment to a co-ordinated solution to addressing the challenges raised by an increasingly digitalised and globalised economy.' Op de OESO-webpagina waar de modelregels zijn gepubliceerd, staat:

'A key part of the OECD/G20 BEPS Project is addressing the tax challenges arising from the digitalisation of the economy. (...) (O)ver 135 jurisdictions joined a ground breaking plan to update key elements of the international tax system which is no longer fit for purpose in a globalised and digitalised economy. The Global Anti-Base Erosion Rules (GloBE) are a key component of this plan and ensure large multinational enterprise pay a minimum level of tax on the income arising in each of the jurisdictions where they operate.'

In het voorwoord bij de modelregels staat:

'In a major step forward on 8 October 2021, over 135 Inclusive Framework members, representing more than 95% of global GDP, joined a two-pillar solution to reform the international taxation rules and ensure that multinational enterprises pay a fair share of tax wherever they operate and generate profits in today's digitalised and globalised world economy.'

De maatregelen beogen te bewerkstelligen dat multinationals een 'fair share of tax' betalen 'wherever they operate'. Dat klinkt goed, maar wordt de winstbelasting met de voorgestelde maatregelen nu werkelijk eerlijker? Daarover kan verschillend worden gedacht, getuige bijvoorbeeld het onlangs op [ssrn.com](#) gepubliceerde paper van Afton Titus (University of Cape Town) met de titel 'Global Minimum Corporate Tax: A Death Knell for African Country Tax Policies?' Titus schrijft dat 'when Pillar Two is applied to developing countries, it only serves to unfairly limit the ability of developing countries to use the tools at their disposal to attract legitimate investment and the economic growth which often comes with it. In the OECD's zeal to eliminate all forms of tax competition, Pillar Two makes no distinction between weaponized tax systems seeking to attract paper profits and mobilized tax systems seeking to attract real economic activity.' Titus meent daarom dat 'developing countries should be exempted from the OECD's global harmful tax competition agenda to the extent that such countries are engaged in real tax competition' en merkt op: 'Rwanda's recently legislated set of tax incentives proves that such exemption would not result in a race to the bottom.' Indien voor ontwikkelingslanden niet in een vrijstelling van de maatregelen zou worden voorzien, dan meent auteur dat 'the implementation of Pillar Two as it stands would amount to developing countries solely and unjustly bearing the cost of the proposed reforms to the international tax system.' Mosquera merkte op 19 april 2021 op [fd.nl](#) al op dat 'ontwikkelingslanden niet geholpen zijn met

minimumtarief winstbelasting'. Het geeft misschien ook wat kleur aan het gegeven dat Kenia (Afrika's vijfde economie) en Nigeria (Afrika's grootste economie), vocale IF-landen, zich niet bij het akkoord hebben aangesloten. Eerlijkheid, zo lijkt het, het is maar wie je het vraagt (vgl. de administratieve-eenvoudsredenen onder de rangorderegels hierna). De geïnteresseerde lezer verwijs ik graag naar mijn binnenkort in Intertax te verschijnen paper met de titel 'International company tax developments and some reflections on ways forward for the African continent' over de (resterende) mogelijkheden voor Afrikaanse landen om hun belastingbeleid vorm te (blijven) geven.

Hoe ziet Pijler 2 er inmiddels uit?

Pijler 2 bewerkstelligt een – almaar in technische complexiteit toenemend – (i) minimumniveau van winstbelastingheffing van 15% en (ii) flankerende bijheffing door landen tot dat niveau waar andere landen zich niet conformeren. Pijler 2 geldt voor multinationals met een jaaromzet van € 750 miljoen of meer. Daartoe wordt gekeken – dit is nieuw – naar de jaaromzet in de laatste vier jaar voorafgaand aan het betrokken te beoordelen jaar, waarbij de jaaromzet in ten minste twee van deze vier jaren de 750-miljoengrens moet overschrijden. Onder andere beleggings- en pensioenfondsen en sovereign wealth funds zijn van het toepassingsbereik uitgesloten en hetzelfde geldt – dit is eveneens nieuw – voor door deze investeringsvehikels (in)direct gehouden entiteiten (belangen van 95% of meer). Voor andersoortige investeringsentiteiten zijn bijzondere maatregelen getroffen die ik hier verder onbesproken laat. Voor bedrijven in de initiële fase van hun internationale activiteit is voorzien in een tijdelijke vrijstelling van de UTPR.

Kern van de Pijler 2-maatregelen is nog altijd: (i) het 15%-minimumniveau van belastingheffing, de benchmark waartegen de verschuldigde effectieve winstbelasting in landen wordt afgezet om vast te stellen of deze al dan niet het verlangde minimumniveau halen, om (ii) te bezien of bijheffing tot het minimumniveau elders op zijn plaats is. De benchmarkanalyse wordt ook onder de modelregels nog altijd per land afzonderlijk bepaald (jurisdictional blending). De stappen die in scope multinationals moeten doorlopen, een tweefasenproces met verschillende deelstappen, zijn de volgende.

Ad (i). Ten eerste, ad (i)a. Centraal staat de vaststelling van het zogenoemde GloBE income (acroniem voor Global Anti Base Erosion; in mijn eerdere NTFR-commentaren sprak ik van GloBE tax base). Dit is de grondslag waar het 15%-tarief over wordt berekend. Deze grondslag wordt ook onder de modelregels afgeleid uit de commerciële winstbepaling zoals deze geldt in de jurisdictie van de uiteindelijke moederentiteit en waarop vervolgens een aantal aanpassingen worden gemaakt (zie hierover [NTFR 2021/397](#)). Nieuw daarbij is dat de modelregels voorzien in een functionelevaluatamaatregel en ook wordt het belastingplichtigen toegestaan het 'GloBE-realisatiebeginsel' (realisation principle) toe te passen bij bezittingen en schulden die voor de commerciële winstbepaling onderworpen zijn aan fair value accounting of impairment accounting. Mijn indruk is dat met dit realisatiebeginsel wordt beoogd ook in het GloBE-benchmarkbelastingstelsel de klassieke verschillen tot uitdrukking te brengen in de onderliggende doelstellingen onder fiscale winstbepaling – winst in termen van beschikbare liquiditeit om de winstbelastingverplichtingen uit te voldoen – en commerciële winstbepaling – winst in termen van waardetoeename ten dienste van de stakeholders in de onderneming. Het lek dat ik eerder constateerde ([NTFR 2021/397](#), NLFO 2021/5, 'Is There a Leak in the OECD's Global Minimum Tax Proposals?', [kluwertaxblog.com](#)) wordt geadresseerd met een specifieke antimismatchmaatregel in de vorm van een 'GloBE-Tax linking rule' die ter zake van een zogenoemde Intragroup Financing Arrangement aftrek voor GloBE-doeleinden beperkt indien daartegenover geen 'commensurate increase in the taxable income' staat (art. 3.2.7). We gaan zien of deze antimismatchmaatregel voldoende robuust zal blijken tegen de geconstateerde gaming-the-systemproblematiek. Vermeldenswaard, wellicht, is dat in de GloBE-grondslagvaststelling een Bosalgat lijkt te zijn inbegrepen (art. 3.2). De vrijstelling voor 'international shipping services' zien we terug als een objectieve vrijstelling voor het inkomen hieruit. Het bedrag waar deze exercitie in uitmondt, vormt het genoemde GloBE income.

Ad (i). Ten tweede, ad (i)b. Vervolgstep is de vaststelling van het effectieve belastingtarief in betrokken landen, de Jurisdictional Effective Tax Rate. Dit verloopt aan de hand van de volgende breuk: 'Jurisdictional Effective Tax Rate = Covered Taxes calculated on a jurisdictional basis / GloBE Income calculated on jurisdictional basis'. Het GloBE income

vormt de noemer van deze breuk. De teller van de breuk wordt gevormd door kort gezegd de verschuldigde winstbelasting en equivalente belastingen ('in lieu of corporate income tax') in betrokken jurisdictie, de zogenoemde covered taxes. Toepassing van de breuk ($\times 100\%$) levert het effectieve tarief in betrokken jurisdictie op, genoemde Jurisdictional Effective Tax Rate. Wat betreft de tellerberekening is nieuw dat voor tijdelijke verschillen tussen commerciële en fiscale winstbepaling wordt voorzien in een laten we zeggen quasi-deferred-tax-accountingsystematiek. Bij de tellerberekening mag onder de modelregels rekening worden gehouden met belastinglatenties, deferred taxes. Deze latenties worden gedestilleerd uit de current tax charge in de jaarrekening. Deze latenties mogen bij de tellerberekening echter niet een-op-een worden meegenomen. Belastinglatenties moeten bijvoorbeeld worden herrekend tegen het 15%-tarief (in plaats van het bijvoorbeeld hogere statutaire tarief) en onzekere belastingposities mogen niet worden meegenomen. Over het waarom hiervan kan worden gewezen op een van de bij de modelregels gepubliceerde achtergrondstukken ('The Pillar Two Rules in a Nutshell') waarin men zich hierover uitdrukt in termen van 'to protect the integrity of the Pillar Two Model Rules'. Hieruit spreekt wat terughoudendheid om de effectievetariefberekening (al te) ver weg te laten bewegen van de current tax expense. Aan sommige posten onder de current tax charge ligt een beoordeling van de accountant ten grondslag. Wellicht is men bevreesd dat daarmee een opening zou kunnen ontstaan om de tellerberekening te beïnvloeden. Zo ontstaat wel een soort 'tusseninsysteem' dat afwijkt van zowel de fiscale als commerciële winstbepaling en daarmee voor zowel fiscalisten als accountants een wat vreemde eend wordt. De Blueprint uit oktober 2020 ging hier nog uit van een soort voortwentelings- en creditsystematiek en schreef een deferred-taxbenadering vanwege de complexiteit daarvan juist af. Dit wordt nu dus verlaten, naar verluidt omdat eerstgenoemde systematiek vanwege het extracomptabele karakter aanleiding zou geven tot uitvoeringsproblemen. De modelregels voorzien overigens wel in een keuzemogelijkheid voor alternatieve toepassing van een (vereenvoudigd) verticaal verliesverrekeningsmechanisme, waarmee de modelregels hier dus twee alternatieve van zowel de commerciële als fiscale winstbepaling afwijkende optionele systemen laat ontstaan.

Ad (i). Ten derde, ad (i)c. In de daaropvolgende stap wordt het effectieve tarief in betrokken jurisdictie(s), genoemde breukberekening, de Jurisdictional ETR, afgezet tegen het 15%-minimumtarief om te bezien of bijheffing elders op zijn plaats is, de zogenoemde Jurisdictional Top-up Tax. Deze top-up tax wordt als volgt bepaald. Eerst wordt het verschil genomen tussen enerzijds het 15%-minimumtarief en anderzijds het effectieve tarief in betrokken jurisdictie(s). Dit percentage, het zogenoemde Top-up Tax %, wordt vervolgens vermenigvuldigd met – en dit is qua systematiek nieuw – de zogenoemde Jurisdictional Excess Profit. Deze Jurisdictional Excess Profit wordt bepaald door het GloBE income te verminderen met de tot Substance-based Income Exclusion omgedoopte eerdergenoemde en veelbesproken formulaic substance-based carve-out (zie hierover [NTFR 2021/3793](#)). Deze carve-out komt, blijkt nu, pas hier tot uitdrukking en niet (meer) bij de GloBE-incomevaststelling ten behoeve van de Jurisdictional-ETR-berekening. Na deze exercitie zijn we er echter nog niet. De modelregels introduceren vervolgens de mogelijkheid van een zogenoemde Qualified Domestic Minimum Top-Up Tax, een lokale bijheffing. Deze lokale bijheffing staat landen die met hun vennootschapsbelastingheffing onder het minimumniveau uit komen toe eerst zelf tot het mondiaal verlangde minimumniveau bij te heffen. De insteek doet mij wat denken aan de 'minimum corporate tax on book income' uit het Made in America Tax Plan van de regering-Biden ([NTFR 2021/1457](#)) dat iets vergelijkbaars beoogt te doen. Deze Qualified Domestic Minimum Top-Up Tax komt in mindering op de uitkomst van genoemde vermenigvuldiging, waarmee de berekening van de Jurisdictional Top-up Tax wordt afgerond en de rekensom wordt gecompleteerd: 'Jurisdictional Top-up Tax = (Top-up Tax % $\times$ Excess Profit) – Qualified Domestic Minimum Top-up Tax'. Daarmee is de eerste fase, ad (i), van het tweestappenproces afgerond. Opmerking daarbij verdient nog wel dat betrokken entiteiten op verzoek de top-up tax op nihil mogen laten veronderstellen indien de gemiddelde GloBE-omzet- en -incomebedragen de bovengrenzen van respectievelijk € 10 miljoen en € 1 miljoen (bepaald over het lopende en de laatste twee jaar) niet overschrijden, de zogenoemde de minimis exclusion die hiermee ook een plaats in de systematiek krijgt.

Ad (ii). Ten vierde. De Top-up Tax. Vervolgens vindt bijheffing plaats in een van de andere landen waar betrokken multinational actief is voor zover het effectieve tarief in betrokken beoordeelde jurisdictie lager is dan het minimumtarief. De modelregels richten zich op twee van de drie voorgenomen maatregelen: de income inclusion rule (IIR) en de undertaxed payments rule (UTPR). Nadere modelbepalingen inzake de subject to tax rule (STTR) moeten nog volgen. In het verleden hadden we ook nog een switch-over rule (SOR) voor laagbelaste vaste inrichtingen, maar die blijft al sinds de

blauwdruk uit oktober 2020 tijd ongenoemd. De IIR betreft een bijheffingsmechanisme ten behoeve van de vestigingsstaat van de moederentiteit. De UTPR betreft een bijheffingsvangnetmechanisme ten behoeve van de andere landen. Landen kunnen zelf de techniek van het bijheffingsmechanisme organiseren (inkomsteninclusie, additionele heffing, aftrekbeperking, fictief inkomen, enz). Voor toepassing van de UTPR is nieuw en van belang dat de belasting niet langer wordt verdeeld over concernonderdelen in landen van waaruit intra-concernbetalingen worden gedaan richting laagbelaste buitenlandse concernonderdelen. De bijheffing onder de UTPR wordt onder de modelregels op een andere manier over landen verdeeld, en wel op basis van een two-factor allocation key die verdeelt naar rato van aanwezige werknemersaantallen en de waarde van aanwezige materiële vaste activa. Qua rangorde brengen de modelregels geen wijzigingen aan in de systematiek. Het is in de eerste plaats aan de vestigingsjurisdictie van de moederentiteit om bij te heffen onder een kwalificerende IIR, behoudens STTR-toepassing onder betrokken belastingverdragen, de zogenoemde primary rule. Daarbij geldt een top-downbenadering en een regel voor zogenoemde partially owned parent entities (POPE). Dit laatste speelt indien een belang van 20% of meer buiten de groep wordt gehouden. Dan mag bij voorrang (deels) bij deze POPE worden bijgeheven (er geldt een verrekeningsmechanisme om dubbelstellingen tegen te gaan). In de tweede plaats is het aan de overige jurisdicties waar de multinationale onderneming actief is om bij te heffen onder de UTPR-belastingverdeelsystematiek, de zogenoemde backstop rule. Voornoemd OESO-nutshelldocument zegt nog over de rangorderegel dat de vestigingsstaat van de moederentiteit (IIR) ook om eenvoudsredenen voorrang heeft op de operationele bronstaten (UTPR).

Volledigheidshalve verdient wat betreft de formalisering nog opmerking dat de modelregels voorschrijven dat iedere groepsvennootschap, of een specifiek daartoe in een jurisdictie aangewezen groepsvennootschap, vijftien maanden de tijd krijgt (achttien maanden in het eerste jaar dat de regels gelden) om een nog nader te ontwikkelen gestandaardiseerd 'GloBE Information Return' in te vullen en bij de belastingautoriteiten in te dienen. Een uitzondering geldt indien betrokken autoriteiten wordt genotificeerd dat de uiteindelijke moederentiteit, of een specifiek daartoe aangewezen groepsvennootschap, een dergelijke aangifte doet in een jurisdictie waarmee betrokken (bij)belastingheffende jurisdictie een information sharing agreement is overeengekomen (in zulke agreements zal nog moeten worden voorzien). Hoewel hier een coherente systeem- en regeltoepassing lijken te worden beoogd, wordt niet voorzien in bijvoorbeeld een aangewezen autoriteit die op een coherente regeltoepassing door landen wereldwijd zal toezien, zal handhaven en/of geschillen tussen ondernemingen en autoriteiten, of autoriteiten onderling, zal (kunnen) beslechten. Daarmee lijken de IF-landen erop voor te sorteren mogelijke implicaties van inconsistenties in de fiscale rechtstoepassing hier bij het bedrijfsleven weg te zullen gaan leggen.

Implicaties

In mijn eerdere NTFR-commentaren bij de ontwikkelingen schreef ik over de bureaupolitiek, de status van Pijler 2 als common approach, over de autonomie-implicaties bij uitvoering van de voornemens tot wereldwijde ondergrenswinstbelastingcoördinatie, de beleidsbeweging van importneutraliteit naar quasi-exportneutraliteit, de mogelijke (on)verenigbaarheid van de maatregelen met het EU-recht en het fiscale verdragsrecht, de vraag naar de (on)welwillendheid – als het straks erop gaat aankomen – van landen om STTR's in de belastingverdragen op te nemen en zo mogelijke IIR-belastingopbrengsten op te geven, alsmede over enige implementatieperikelen zoals bijvoorbeeld de interactie met Pijler 1. Hoewel deze punten mijns inziens nog altijd onverminderd overeind staan, zal ik deze hier niet gaan herhalen en volsta ik met een verwijzing.

Wel vermeldenswaard is dat ook met de modelregels op tafel het politieke proces nog geenszins is afgerond. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld liggen thans wetsvoorstellen om de GILTI-wetgeving, een soepelere Amerikaanse variant van Pijler 2, te verscherpen (Build Back Better; voor enige achtergrond zie [NTFR 2021/1457](#)). Het bereiken van voortgang in het wetgevingsproces blijkt hier echter een politiek stekelige aangelegenheid. Dat zet druk. De internationale inzet van de Verenigde Staten op dit punt is de Amerikaanse wetgeving als Pillar Two compliant gekwalificeerd te krijgen. Dit, om op deze wijze mogelijke UTPR-toepassing ten laste van het Amerikaanse bedrijfsleven in andere landen te voorkomen. Belangrijk verschil tussen Pijler 2 en GILTI is dat laatstgenoemde niet naar effectieve tarieven op landenbasis kijkt zoals

Pijler 2 doet (jurisdictional blending), maar daartoe een wereldwijde benadering hanteert (global blending), hetgeen aan een compatibiliteitsoordeel in de weg staat. Op dit punt zijn er nog geen meters gemaakt. In het Statement bij de 8-oktoberactualisatie wordt opgemerkt dat ‘consideration will be given to the conditions under which the US GILTI regime will co-exist with the GloBE rules, to ensure a level playing field’. De managementsamenvatting bij de modelregels herhaalt deze passage en verwijst daarbij naar de jurisdictional-blendingsystematiek in Pijler 2. Het wordt afwachten wat hieruit gaat komen. De tegendruk vanuit bijvoorbeeld de EU-instituten is groot, zeker nu ook het EU-richtlijnvoorstel ter implementatie van Pijler 2 er ligt. Dit allemaal nog even los van de EU-ontwikkelingen rondom Pijler 1, waarover wat meer in mijn binnenkort te verschijnen noot bij het EU-richtlijnvoorstel.

In de praktijk is er meer en meer aandacht voor de zich concretiserende ontwikkelingen. Mijn indruk is dat er met enige zorg wordt gekeken naar de implicaties, bijvoorbeeld als het gaat om de complexiteit van de voorgenoemde maatregelen en de vraag hoe hiermee in de bedrijfsvoering om te gaan. Het Statement bij de 8-oktoberactualisatie refereert aan te ontwikkelen simplifications in de vorm van safe harbours and/or other mechanisms. Dit om de ingewikkeldheid van de fiscale interstelselafhankelijkheden en daarmee gepaard gaande compliance-problematiek die de Pijler 2-benadering creëert voor bedrijven en belastingautoriteiten beheersbaar te houden. Een en ander zal nadere handen en voeten moeten gaan krijgen in de aangekondigde toelichting en het implementatieraamwerk. In de tussentijd zullen, zo kan ik me voorstellen, zowel bedrijven als belastingautoriteiten moeten gaan kijken naar hun interne en externe (rapportage)processen en IT-systemen om te bezien en te beoordelen of deze voldoende zijn toegerust en geconfigureerd om het Pijler 2-benchmarkvennootschapsbelastingstelsel en zijn implicaties te absorberen. De ambitie is immers nog altijd om de maatregelen in 2023, over een jaar, in werking te laten treden.

Afsluitende opmerkingen

In de samenvatting bij het commentaar bij de 8-oktoberactualisatie ([NTFR 2021/3793](#)) staat dat er nog veel werk zal moeten worden verzet. Dat lijkt met de nu gepubliceerde modelregels niet veranderd. De modelregels geven veel nadere details en laten nog altijd verschillende vragen onbeantwoord. Met de publicatie van de sjabloonwetgeving beginnen internationaalfiscaalpolitieke processen zich met processen van meer fiscaaltechnische aard te vermengen. Daarmee beginnen we 2022 met een nieuwe en interessante fase. Mijn vorige twee commentaren sloot ik af met deze passage: ‘... als de ontwikkelingen gaan zoals beoogd, dan wordt het nog druk komend jaar. En rommelig schat ik in. We gaan het zien.’ Ook dat lijkt mij nog altijd niet veranderd.